

Magyar nyelv

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon az anyanyelvi kultúra oktatásában alapvető cél és feladat az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb technikák, stratégiák megismerése és alkalmazása.

Kiemelt cél a tanulók szövegalkotási képességének fejlesztése: tudjanak fogalmazni különböző kommunikációs helyzeteknek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban, gyakorolják a szövegalkotást. Folyamatosan fejlődjenek íráskészségük, helyesírásuk.

Fontos cél, hogy a tanítási szakasz két éve alatt megalapozó tudást szerezzenek anyanyelvükről, törekedjenek arra, hogy anyanyelvüket szóban és írásban színvonalasan, a szövegkörnyezetnek és korosztályuknak megfelelően használják. Továbbá fejlődjenek ki az igényük a pontos és szabatos nyelvhasználatra.

A tudatos nyelvhasználat alapja az anyanyelv ismerete, a grammatikai ismeretek szövegközpontú elsajátítása. Ezek birtokában lehetséges a nyelvhasználattal kapcsolatos gyakorlati képességek fejlesztése. A hagyományos grammatikaoktatást szövegbe ágyazottan, a szövegek értelmezésében, a szövegalkotásban érdemes elsajátítaniuk.

Az 5-6. évfolyam nyelvtanoktatása elsősorban a helyesírás tudatosítására, a szövegértésre, a hagyományos és digitális kommunikáció-fejlesztésre összpontosít, illetve a nyelvi rendszer megismerésének kezdeti szakaszára (hangok, szavak, szóelemek). A nyelvi oktatás középpontjában a szövegértés és a szövegalkotás tanítása áll.

A nyelvi rendszer megismerése és tudatosítása tovább folytatódik. Kitüntetett cél a magyar nyelv írásban és szóban történő helyes használatára való törekvés, továbbá a szövegértés és szövegalkotás gyakoroltatása.

Jelölések és rövidítések:

Kék színnel szedett:

- kiegészítő tananyag, a törzsanyag elsajátítása esetén az egyének és a csoport képességének, befogadóképességének függvényében választható tananyag;
- kiegészítő anyagrészek óraszám.

K: kötelező óraszám

SZ: szabadon választható órakeretből adott óraszám

MAGYAR NYELV 5. ÉVFOLYAM

5. évfolyam áttekintő táblázat

heti óraszám: 2

Magyar nyelvtan		
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	KIEGÉSZÍTŐ TANANYAG	Óraszám
		K SZ
I. Kommunikáció alapjai		6
A jelek világa		

A kommunikáció fogalma, tényezői	A kommunikációs illemszabályok tudatosítása (üdvözlési szokások, SMS, chat)		
A kommunikáció nem nyelvi jelei			
A kommunikációs kapcsolat			
A beszélgetés			
II. Helyesírás, nyelvhelyesség – játékosan		8	6
Hang és betű, az ábécé	Beszédtechnika Nyelvtörők A magyar helyesírás értelemtükröző és értelem-megkülönböztető szerepe Helyesírási szótárak és helyesírási tanácsadó portálok használata		
Betűrend, elválasztás			
Helyesírásunk alapelvei: a kiejtés elve			
Helyesírásunk alapelvei: a szóelemzés elve			
Helyesírásunk alapelvei: a hagyomány elve			
Helyesírásunk alapelvei: az egyszerűsítés elve			
III. Állandósult szókapcsolatok		5	
Szólások	A magyar szólások, szóláshasonlatok, közmondások eredete: O. Nagy Gábor: Mi fán terem?, Kiss Gábor (Szerk.): Magyar szókinctár Az állandósult szókapcsolatok szerepe a szövegépítésben (jelentésbeli és stilisztikai többlet) A digitális kommunikáció állandósult szókapcsolatai és azok stilisztikai, jelentésbeli kifejezőereje		
Szóláshasonlatok			
Közmondások			
Szállóigék			
Köznyelvi metaforák			
IV. A nyelvi szintek: beszédhang, fonéma, szóelemek, szavak, szóösszetételek		20	2
Hangképzés, fonéma	A hangképzés biológiája – digitális anyagok Beszédtechnika Az összetett szavak kialakulása, jelentésváltozása, nyelvhelyességi kérdések A szótő és a toldalékok helyes használata Nyelvi játékok: szóalkotási módok		
A magánhangzók csoportosítása			
Magánhangzótörvények:			
Hangrend			
Illeszkedés			
Mássalhangzótörvények:			
Részleges hasonulás			
Írásban jelöletlen és jelölt teljes hasonulás			
Összeolvadás			
Rövidülés			
Kiesés			
A szavak szerkezete: Egyszerű és összetett szavak Szótő és toldalékok A képző, a jel, a rag			
V. Hangalak és jelentés		6	2
Egyjelentésű szavak	A hangalak és a jelentés szerepe az írásbeli és szóbeli megnyilatkozásban		
Többjelentésű szavak			

Azonos alakú szavak	Nyelvi humor		
Rokon értelmű szavak			
Ellentétes jelentésű és hasonló alakú szavak			
Hangutánzó, hangulatfestő szavak			
VI. Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban		8	
Felelet, szóbeli beszámoló, vázlat	Az írásbeli megnyilatkozások műfajai, műfaji jellegzetességei A szövegalkotás fázisai A szövegalkotás mint tanulási módszer Kreatív írás Tanulástechnikai módszerek elsajátítása: pókábra, fürtábra, kulcsszavas vázlat		
A leírás			
Az elbeszélés			
A párbeszéd			
A levél (hagyományos, elektronikus)			
A plakát, a meghívó			
A jellemzés			
VII. Könyv- és könyvtárhasználat, a kultúra helyszínei		2	
A hagyományos és digitális könyv- és könyvtárhasználat	Könyvtárak, múzeumok, kiállítások felkeresése, megtekintése		
Sajtótermékek jellemző jegyei			
VIII. Ismétlés, összefoglalás			7
Óraszám összesen		72	55 17

I. TÉMAKÖR: A kommunikáció alapjai

ÓRASZÁM: 6 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- A kommunikáció nem nyelvi jeleinek megismerése, alkalmazása és üzenetének felismerése a mindennapi beszédhelyzetekben
- A nyelv zenei kifejezőeszközeinek megismerése, alkalmazása
- A hallás utáni szövegértési készség fejlesztése
- A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése
- Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- Az önálló véleményalkotás készségének fejlesztése
- A jelek felismerése, elkülönítése, csoportosítása
- A kommunikáció tényezőinek megismerése
- A kommunikáció nem nyelvi jeleinek felismerése, alkalmazása
- A kommunikációs kapcsolat illemszabályainak tudatosítása, alkalmazása
- A kommunikációs illemszabályok tudatosítása (üdvözlési szokások, SMS, chat)

FOGALMAK

természetes jelek, mesterséges jelek, jelrendszerek, feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna, beszédhelyzet, arcjáték, gesztusok, testhelyzet, külső megjelenés, térköz; hangsúly,

hanglejtés, tempó, hangerő, szünet, csend; megszólítás, bemutatkozás, bemutatás, kérdés, kérés

II. TÉMAKÖR: Helyesírás, nyelvhelyesség játékosan

ÓRASZÁM: 8 óra + 6 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az alapvető helyesírási szabályok megismerése (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve)
- A megismert helyesírási esetek felismerése írott szövegekben, és tudatos alkalmazása a szövegalkotásban
- Beszédtechnikai gyakorlatok
- Nyelvtörők megismerése, alkalmazása a beszédfejlesztésben
- A magyar helyesírás értelemtükröző és értelem-megkülönböztető szerepének megismerése, a tanultak alkalmazása
- Helyesírási szótárak és helyesírási tanácsadó portálok készség szintű használata

FOGALMAK

hang és betű, ábécé, helyesírási alapelv (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve) elválasztás, helyes kiejtés, nyelvi normáknak megfelelő mondatalkotás, határozóragok megfelelő használata

III. TÉMAKÖR: Állandósult szókapcsolatok

ÓRASZÁM: 5 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A szókincsfejlesztése, a nyelvhelyességi szabályok alkalmazása
- Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások értelmezése, szerkezetének, használati körének megfigyelése
- A leggyakoribb mindennapi metaforák jelentésszerkezetének megfigyelése a beszélt és írott szövegekben – játékos gyakorlatokkal
- A magyar szólások, szóláshasonlatok, közmondások eredetének megismerése
- Az állandósult szókapcsolatok szerepe a szövegépítésben (jelentésbeli és stilisztikai többlet)
- A digitális kommunikáció állandósult szókapcsolatai és azok stilisztikai, jelentésbeli kifejezőereje

FOGALMAK

állandósult szókapcsolat, szólás, szóláshasonlat, közmondás, szállóige, köznyelvi metaforák

IV. TÉMAKÖR: A nyelvi szintek: a beszédhang, a fonéma, a szóelemek, a szavak, az összetett szavak

ÓRASZÁM: 20 óra + 2 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése

- A nyelvi elemzőkészség fejlesztése
- A beszédhangok képzésének megismerése, csoportosításának alapjai
- A szavak szerkezetének felismerése
- A főbb szóelemek és funkciójuk (képző, jel, rag) felismerése, elkülönítése
- A szavak jelentésbeli és pragmatikai szerepének megfigyelése a kommunikációban
- Az alapszófajok (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás) felismerése
- Nyelvi játékok, szójátékok, szóalkotás különféle módjainak megismerése, digitális programok használatával is
- A hangképzés biológiájának megismerése digitális anyagok használatával
- Beszédtechnika fejlesztése, tudatosítása
- Az összetett szavak kialakulása, jelentésváltozása, nyelvhelyességi kérdések
- A szótő és a toldalékok helyes használata
- Nyelvi játékok: szóalkotási módok

FOGALMAK

beszédhang, fonéma, magánhangzó, mássalhangzó, hangkapcsolódási szabályszerűségek, szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó

V. TÉMAKÖR: Hangalak és jelentés

Javasolt óraszám: 6 óra + **2 óra a szabadon választható órakeret terhére**

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A hangalak és a jelentés kapcsolatának, illetve a jelentésmezőnek a felismerése
- Az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, az ellentétes jelentésű szavak, a rokon értelmű szavak, a hasonló alakú szavak, a hangutánzó és a hangulatfestő szavak jelentése, felismerése
- Gyakorlatszerzés a szavak jelentésviszonyainak sokféleségében
- A hangalak és a jelentés szerepének felismerése, alkalmazása az írásbeli és szóbeli megnyilatkozásban
- Nyelvi humor felismerése, alkalmazása az írásbeli és szóbeli megnyilatkozásban

FOGALMAK

egyjelentésű, többjelentésű, hasonló alakú, ellentétes jelentésű, hangutánzó, hangulatfestő szavak, jelentésmező

VI. TÉMAKÖR: Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban

ÓRASZÁM: 8 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Szövegű, értő szövegolvasás gyakorlása
- Különböző megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása
- Reflektálás a szöveg tartalmára
- Olvasási stratégiák alkalmazása

- A szóbeli és írásbeli szövegalkotási készség fejlesztése
- A kreatív írás gyakorlása
- Digitális és/vagy nyomtatott szótárak használata
- Elbeszélés, leírás, jellemzés, könyvismertetés, hagyományos levél, elektronikus levél: e-mail jellemzőinek felismerése, alkalmazása
- Plakát, meghívó jellemzőinek felismerése, alkalmazása
- Helyesírási és a szövegtípusoknak megfelelő alapvető szövegszerkesztési szabályok ismerete
- Az írásbeli magnyilatkozások műfajai, műfaji jellegzetességei
- A szövegalkotás fázisai
- A szövegalkotás mint tanulási módszer
- Kreatív írás
- Tanulástechnikai módszerek elsajátítása: pókábra, fűrtábra, kulcsszavas vázlat

FOGALMAK

elbeszélés, leírás, felelet, szóbeli beszámoló, szóbeli beszámoló, vázlat, jellemzés, levél, elektronikus levél, plakát, meghívó, könyvismertető

VII. TÉMAKÖR: Könyv- és könyvtárhasználat, a kultúra helyszínei

ÓRASZÁM: 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Megadott szempontok alapján önálló gyűjtőmunka végzése a könyvtárban és digitális felületeken
- Az információ-keresés, –gyűjtés alapvető technikáinak gyakorlása
- Néhány sajtótermék szerkezetének, tartalmának áttekintése
- Megadott szempontok alapján reflexió megfogalmazása a múzeumban, színházban, könyvtárban szerzett tapasztalatokról
- Az iskolai könyvtár megismerése
- Könyvtárak, múzeumok, kiállítások felkeresése, megtekintése

FOGALMAK

könyvtár, katalógus, digitális adattárak, múzeum, kiállítás, gyűjtemény, sajtó, folyóirat, rovat, célcsoport, könyvismertetés

VII. TÉMAKÖR: Ismétlés, rendszerezés

ÓRASZÁM: 7 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Tanév elején bemeneti mérések elvégzése
- Tanév eleji ismétlés
- Év végi összefoglalás, a tanult fogalmak, információk rendszerezése

MAGYAR NYELV 6. ÉVFOLYAM

Magyar nyelvtan		Óraszám	
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	KIEGÉSZÍTŐ TANANYAG	K	SZ
I. Kommunikáció alapjai			4
A kommunikáció nem nyelvi jelei	Az országunk jelképeinek eredete Történelmi jelképeink értelmezése A kommunikációs illemszabályok tudatosítása (üdvözlési szokások, SMS, chat)		
A kommunikációs kapcsolat			
A beszélgetés			
II. Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban		5	1
Felelet, szóbeli beszámoló, vázlat	Kreatív írás Feleletvázlat Tanulástechnikai módszerek elsajátítása: T ábra, halmazábra, szemponttáblázat		
III. Könyv- és könyvtárhasználat, a kultúra helyszínei		2	
A hagyományos és digitális könyv- és könyvtárhasználat	Könyvtárak, múzeumok, kiállítások felkeresése, megtekintése		
Sajtótermékek jellemző jegyei			
IV. Szófajok a nagyobb nyelvi egységekben: a mondatokban és a szövegben. A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási, nyelvhelyességi, szövegalkotási, szövegértési tudnivalók		46	8
Szóelemek, szófajok	Tulajdonnevek köznevesülése Köznevek tulajdonnévvé válása Történelmi ragadványnevek Melléknevek főnevesülése Melléknevek metaforikus jelentése Emberi tulajdonságok megjelenése az állandósult szókapcsolatokban A számnevek megjelenése az állandósult szókapcsolatokban, mondókákban Karinthy Frigyes: Tegeződés Többszófajúság Szófajváltás Az állandósult szókapcsolatok és a szófajok Az igenevek kapcsolata a többi szófajjal A névmások szerepe a mondat- és szövegépítésben Hagyományos és digitális helyesírási szótárak és portálok használata A szófajok használatának nyelvhelyességi kérdései		
Az ige fogalma			
Az igeidők			
Az igemódok			
Az ige ragozása			
A leggyakoribb igeképzők			
Az igék helyesírása			
A határozószó			
A főnév			
Személynevek és helyesírásuk			
A földrajzi nevek és helyesírásuk			
Az állatnevek, égitestek, márkanevek és helyesírásuk			
Az intézménynevek, címek, díjak és helyesírásuk			
A melléknév			
A melléknevek helyesírása			
A számnév			
A számnév helyesírása			
A névmások			
A személyes és birtokos névmás			
A kölcsönös és visszaható névmás			
A mutató és kérdő névmás			

A vonatkozó, határozatlan és általános névmás			
Az igenevek: A főnévi igenév A melléknévi igenév A határozói igenév			
Viszonyszók, mondatszók			
V. Ismétlés, összefoglalás			6
Óraszám összesen	72	53	19

I. TÉMAKÖR: A kommunikáció alapjai

ÓRASZÁM: 4 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- A kommunikáció nem nyelvi jeleinek alkalmazása és üzenetének felismerése a mindennapi beszédhelyzetekben
- A nyelv zenei kifejezőeszközeinek alkalmazása
- A hallás utáni szövegértési készség fejlesztése
- A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése
- Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- Az önálló véleményalkotás készségének fejlesztése
- A kommunikáció nem nyelvi jeleinek felismerése, alkalmazása
- A kommunikációs kapcsolat illemszabályainak alkalmazása
- A kommunikációs illemszabályok tudatosítása (üdvözlési szokások, SMS, chat)

FOGALMAK

Az ötödik évfolyamon megismert fogalmak elmélyítése: természetes jelek, mesterséges jelek, jelrendszerek, feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna, beszédhelyzet, arcjáték, gesztusok, testhelyzet, külső megjelenés, térköz; hangsúly, hanglejtés, tempó, hangerő, szünet, csend; megszólítás, bemutatkozás, bemutatás, kérdés, kérés

II. TÉMAKÖR: Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban

ÓRASZÁM: 5 óra + 1 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Szövegű, értő szövegolvasás gyakorlása
- Különféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása
- Reflektálás a szöveg tartalmára
- Olvasási stratégiák alkalmazása
- A szóbeli és írásbeli szövegalkotási készség fejlesztése
- A kreatív írás gyakorlása
- Digitális és/vagy nyomtatott szótárak használata

- Feleletterv, felelet, szóbeli beszámoló, vázlat jellemzőinek felismerése, alkalmazása
- Tanulástechnikai módszerek elsajátítása: T ábra, halmazábra, szemponttáblázat

FOGALMAK

Az ötödik évfolyamon megismert fogalmak elmélyítése: elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, elektronikus levél, plakát, meghívó, könyvismertető;
Feleletterv, felelet, szóbeli beszámoló, vázlat

III. TÉMAKÖR: Könyv- és könyvtárhasználat, a kultúra helyszínei

ÓRASZÁM: 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A könyvtárak típusaival és jellemzőivel való ismerkedés
- Megadott szempontok alapján önálló gyűjtőmunka végzése a könyvtárban és digitális felületeken
- Az információ-keresés, –gyűjtés alapvető technikáinak gyakorlása
- Képzőművészeti gyűjtemények megismerése vezetéssel
- Részvétel múzeumpedagógiai és könyvtárismereti foglalkozáson, és az azt előkészítő osztálytermi órán
- Néhány sajtótermék szerkezetének, tartalmának áttekintése
- Megadott szempontok alapján reflexió megfogalmazása a múzeumban, színházban, könyvtárban szerzett tapasztalatokról
- Könyvtárak, múzeumok, kiállítások felkeresése, megtekintése

FOGALMAK

könyvtár, katalógus, digitális adattárak, múzeum, kiállítás, gyűjtemény, sajtó, folyóirat, rovat, célcsoport, könyvismertetés

IV. TÉMAKÖR: Szófajok a nagyobb nyelvi egységekben: a mondatokban és a szövegben. A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási, nyelvhelyességi, szövegalkotási, szövegértési tudnivalók

ÓRASZÁM: 46 óra + 8 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Helyesírási készség fejlesztése
- A szójelentés, a metaforikus jelentés, a több szófajúság megismerése
- A szavak jelentésbeli szerepe és gyakorlati alkalmazása a szóbeli és írásbeli kommunikációban
- A szófajok felismerése helyes leírása a mondatban és a szövegben: ige, főnév, számnév, határozószó, igenevek, névmások, viszonyszók, mondatszók
- Az iskolai helyesírási segédeszközök: szótár, szabályzat és helyesírási portálok önálló használata
- Különféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása

- Szóbeli és írásbeli fogalmazási készség fejlesztése
- Reflektálás a szöveg tartalmára
- A szövegű és értő szövegolvasás gyakorlása
- A hagyományos és a digitális íráshasználat fejlesztése
- A kreatív írás gyakorlása
- A helyesírási készség fejlesztése
- A mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése
- A nyelvi elemzőkészség kialakítása
- Tulajdonnevek köznevesülése, köznevek tulajdonnévvé válása, történelmi ragadványnevek
- Melléknevek főnevesülése, melléknevek metaforikus jelentése
- Emberi tulajdonságok megjelenése az állandósult szókapcsolatokban
- A számnevek megjelenése az állandósult szókapcsolatokban, mondókákban
- Karinthy Frigyes: Tegeződés
- Többszófajúság, szófajváltás
- Az állandósult szókapcsolatok és a szófajok
- Az igenevek kapcsolata a többi szófajjal
- A névmások szerepe a mondat- és szövegépítésben
- Hagományos és digitális helyesírási szótárak és portálok használata
- A szófajok használatának nyelvhelyességi kérdései

FOGALMAK

szó, szóelem, szófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, igenevek, névmások, viszonyszók, mondatok

V. TÉMAKÖR: Ismétlés, rendszerezés

ÓRASZÁM: 6 óra a szabadon választható órakeret terhére

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Tanév eleji ismétlés
- Év végi összefoglalás, a tanult fogalmak, információk rendszerezése